

Spectacolul nu e nici vesel nici trist. E un spectacol profund, o meditație de care avem nevoie, dar ne e frică să mărturisim. El se urmărește, când cu emoția faptului concret, tulburător, când cu discreția și răceala lecturii unui eseu despre moarte și, în definitiv, despre oamenii care se tem de când e lumea lume de NECUNOScutul care ne așteaptă DUPĂ.

Teatrul Național din Cluj în colaborare cu Teatrul Național „Radu Stanca“ din Sibiu, Muzeul Literaturii Române, cu sprijinul Primăriei Municipiului București – Banchetul sau Călea spre Momfa. Scenariul dramatic și regia: Mihai Măniuțiu, pe texte de Ioan Es. Pop și Ion Mureșan, și două poeme de Lucian Vasilescu. Scenografia: Cristian Rusu. Cu: Doru Presecan, Ovidiu Crișan, Mariana Presecan, Irina Wintze, Ionuț Caras, Dan Chiorean, Elena Ivanca, Mihai Coman, Ovidiu Moț. Cu participarea unui grup al Ansamblului de muzică tradițională ICOANE. Conducerea muzicală: Ioan Bocșa. Data premierei: 29 aprilie 2006.

Oradea

13 – adică treisprezece spectatori norocoși...

A venit vara și odată cu ea fenomenul binecunoscut: sălile de teatru – cel puțin în provincie – sunt din ce în ce mai goale. Dar, cum spune frumos și metaforic o scriitoare maghiară: „Vara e scurtă“ („Rovid a nyar“), așa că tristețea noastră se va risipi îndată, sperăm, după vacanță.

La Sala Studio a Teatrului ne aflam (în weekend, când lumea bună se duce la casele de vacanță), în fața ușii de la intrare, numărați pe degetele celor două mâini de o organizatoare cam speriată: treisprezece oameni! Oare vor juca artiștii pentru doar 13 spectatori? Încă și 13!

Ei bine da, au acceptat să joace și parcă mi s-a părut că au pus mai mult suflet ca la o premieră...

Am văzut în ultimii ani cel puțin două montări ale piesei lui Dorfmann **Fecioara și moartea**, o știam bine, așadar, și acum eram teribil de curioasă ce și cum a gândit s-o pună în scenă un regizor foarte tânăr și foarte străin de povestea sumbră și teribilă pe care o spune, ca o confesiune dură și cumva testamentară, scriitorul evreu și chilian și comunist sau oricum bine... de stânga, născut în Argentina, pe numele său prim de botez Vladimir (după Lenin, desigur).

Într-un decor mai curând sărăcăcios decât sobru și auster, lăsând impresia chiar de improvizație pe alocuri, semnat de un talentat artist de altfel (Torkos István), dar care n-a dispus probabil de fonduri suficiente pentru a-și da frâu bogatei imaginații, evoluează cu un aplomb și o dăruire specifice, după cum mi-a fost dat în timp să observ, actorilor maghiari când construiesc, la Studio, spectacole de ei dorite. Evoluează, zic, trei actori de vârste diferite pe care însă sigur îi unește atât talentul cât și dorința de a aborda și alte stiluri de joc decât cele cu care s-au obișnuit.

Regizorul Harsányi este foarte tânăr, cum spuneam, așa explicându-se unele exagerări pe care eu una le-am clasificat fie ca vulgare (Paulina îi vâra în gura fostului anchetator Jorge Miranda propriii ei chiloți roșii, după care îi lipește gura cu o bandă adezivă), fie ca neglijențe mărunte (Gerardo Escobar bea restul de coniac sau whisky din paharul oaspetelui!?), fie de-a dreptul sadice și periculoase

(legat fedeleș de scaun și cu călușul în gură sau cu o pungă imensă pe cap, actorul care-l interpretează pe Miranda ar putea oricând să se sufoce sau să facă un accident cardiac sau cerebral). Pe mine una m-a oripilat lungimea scenei care, prin efortul la care și-a supus docilul interpret, mi-a distras atenția și mi-a deturnat-o spre compasiune, ceea ce, să fim bine înțeleși, contravenea cu totul evoluției personajului în contextul binecunoscut. Și, cu toate că personajul este odios, spectatorul ajunge să-l compătimizească pur și simplu pentru suferința fizică. Acum să nu-mi argumenteze cineva că exact asta a dorit regizorul, pentru că nu cred.

Am menționat de la început aceste rezerve, fiindcă altele, importante, nici nu mai am. Spectacolul decurge în linii mari aproape cum indică autorul, situațiile sunt puse limpede și nuanțat în pagină, lectura este corectă, iar actorii, ei bine, actorii sunt admirabil puși în valoare.

Întâi că a avut curajul s-o distribuie pe Tóth Tünde – adesea cantonată în roluri de comedie – în rolul dificil și de un imens dramatism al Paulinei. Dar ce spun eu dramatism, când în bună măsură ea aduce cu o eroină de tragedie greacă... Actrița are o evoluție imprevizibilă, joacă la o tensiune adesea greu de suportat, la un moment dat pare de-a dreptul nebună, ochii îi ies din orbite și ai impresia că nu se va mai putea controla. Registrele în care comunică cu cei doi bărbați – soțul ei și fostul anchetator – sunt complet opuse, ea trece dezinvolt de la scene de tandrețe și chiar amor, la scene de o duritate incredibilă. Din tot ce execută parcă în transă, actrița – *Paulina* – te convinge că nu de răzbunare este vorba și nici să-și pedepsească cu orice preț torționarul, pe cel care a anchetat-o cu brutalitate, a violat-o, a umilit-o, a batjocorit-o, ci ea dorește ca, acum, după căderea dictaturii, foștii torționari să-și recunoască greșelile și ticăloșiile, să-și ceară iertare și să se dea la o parte. Pentru adevăr și pentru o lume mai curată, fără duplicități și oportunism luptă Paulina. Vă par cumva cunoscute aceste acute nevoi ale oamenilor ieșiți recent din lumi dominate de tiranie și dictatură? Dacă da, cu atât mai bine.

Dobos Imre o secundează admirabil. El tace multă vreme. Protestul său mut devine un argument acuzator în plus. Fragil în aparență, actorul joacă foarte bine cele două fețe ale ticălosului: cea de intelectual subțire care citește cărți bune și ascultă muzică simfonică (bucata preferată fiind chiar *Fata și moartea* a lui Schubert) și cea a călăului care este capabil să ancheteze, chinuind fără milă, oameni tineri care nu au altă vină decât aceea că doresc libertatea.

Kovács Levente și-a gândit complexul personaj în două registre: în cel realist, lectura primă a piesei ducând firesc spre asta, dar și în cel al absurdului, replici întregi ajutându-l să evadeze în acea parte a lumii pe care n-a cunoscut-o decât din relatările soției lui. De unde și senzația că uneori n-o crede până la capăt, că ascultă o poveste, o fabulație, într-atât de incredibile sunt faptele comise de odiosul Miranda. Stările sale sunt fin nuanțate, actorul jucând convingător și foarte atent la detaliu.

Spectacolul, deși construit tehnic, adică la rece, are capacitatea de a emoționa și chiar a irita pe alocuri, fapt ce se datorează actorilor, pasiunii, dăruirii și înțelegerii exacte a mesajului piesei, dar nu poate fi omisă contribuția regizorului care a înțeles că asemenea texte necesită nu atât găselnițe regizorale și trucuri, cât simplitate, credință, sinceritate.

Cei 13 spectatori i-au aplaudat îndelung pe actori, răsplătind talentul, dar și dorința de a juca profesionist în orice împrejurare.

Teatrul de Stat din Oradea, Trupa „Szigligeti“ – A halál és a lányka/ Fecioara și moartea de Ariel Dorfmann. Traducerea în limba maghiară: Prekop Gabriella și Oláh Tibor. Regia: Harsányi Zsolt. Scenografia: Torkos István. Cu: Tóth Tünde, Kovács Levente jr. și Dobos Imre. Data premierei: 1 aprilie 2006.